

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

*Հաստատված է
Հայաստանի Հանրապետության
Կենտրոնական բանկի խորհրդի
22.10.2010 թ. թիվ 266 Ա որոշմամբ*

**Դրամավարկային
քաղաքականության
ծրագիր**

2010 թ. IV եռամսյակ

Բովանդակություն

2010 թվականի երրորդ եռամսյակի փաստացի ցուցանիշները և զարգացումները	5
Հաջորդող 12-ամսյա ժամանակահատվածի կանխատեսումները	11
Արտաքին միջավայր	11
Համախառն առաջարկ	12
Աշխատանքի շուկա	14
Համախառն պահանջարկ	15
Համախմբված բյուջե	16
Փող և վարկ	17
Գնաճի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող 12-ամսյա ժամանակահատվածում	18

2010 թՎԱԿԱՆԻ ԵՐՐՈՐԴ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ՓԱՍՏԱՑԻ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

2010 թվականի երրորդ եռամսյակի ընթացքում բարձր գնաճային միջավայրի ձևավորման պատճառ են դարձել առավելապես գյուղատնտեսության ճյուղի խորը անկումը և միջազգային շուկաներում ցորենի գնի կտրուկ աճը: Այդ գործոնները եռամսյակի վերջին արձանագրված գնաճի ցուցանիշում արտացոլվել են հետևյալ համամասնություններով. 12-ամսյա 8.6% գնաճի 3.3 տոկոսային կետը ձևավորվել է «Միրգ», «Բանջարեղեն և կարտոֆիլ» և 1.5 տոկոսային կետը՝ «Հացամթերք» ապրանքախմբերում գների աճի հետևանքով:

Այդուհանդերձ, եռամսյակի ընթացքում ավելի բարձր գնաճային միջավայրի ձևավորումը մեղմվել է որոշ գործոնների ազդեցությամբ. մասնավորապես՝ տարեսկզբից դրամավարկային պայմանների խստացման՝ ներառյալ արտարժույթային շուկայի զարգացումները, ինչպես նաև ներքին պահանջարկի դեռևս գնաճի չհանգեցնող վերականգնման արդյունքում:

Նկարագրված պայմաններում եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է 0.3 % գնաճ, որի պարագայում էլ 12-ամսյա գնաճի ցուցանիշը, նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի նկատմամբ ավելանալով 2.8 տոկոսային կետով, կազմել է 8.6%: Ընդ որում, պարենային ապրանքների գները եռամսյակի ընթացքում նվազել են 0.2%-ով (նպաստումն ընդհանուր գնաճին՝ -0.1 տոկոսային կետ), ոչ պարենային ապրանքների գները մնացել են գրեթե անփոփոխ, իսկ ծառայությունների սակագներն աճել են 1.1%-ով (նպաստումն ընդհանուր գնաճին՝ 0.3 տոկոսային կետ): Եթե վերջին տարիներին «Բանջարեղեն և կարտոֆիլ» և «Միրգ» ապրանքախմբերի գների փոփոխությունների նպաստումը եռամսյակի գնաճի ցուցանիշին կազմել է միջինը -2.6 տոկոսային կետ, ապա 2010 թվականի երրորդ եռամսյակում նշված ապրանքախմբերի նպաստումը կազմել է 0.1 տոկոսային կետ, այսինքն՝ 2.7 տոկոսային կետով ավելի, ինչի պատճառով էլ փաստացի արձանագրված ցուցանիշը գրեթե նույն չափով շեղվել է եռամսյակի համար կանխատեսված ցուցանիշից:

Եռամսյակի ընթացքում բնականոն գնաճը կազմել է 0.4%¹, որի պարագայում 12-ամսյա բնականոն գնաճը նախորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի համեմատ նվազել է 0.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով շուրջ 4.9%:

Արտաքին միջավայր

2010 թ. երրորդ եռամսյակում համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերը որոշակիորեն դանդաղել են ինչպես զարգացած, այնպես էլ զարգացող երկրներում: Չնայած դրան, երրորդ եռամսյակում միջազգային հիմնական ապրանքային շուկաներն աչքի են ընկել էական գնաճային զարգացումներով՝ պայմանավորված հիմնական պարենային ապրանքների սպասվող բերքի հետ կապված հիմնախնդիրներով, ինչպես նաև, հիմնական հումքային ապրանքատեսակների մասով՝ եռամսյակի վերջում ԱՄՆ դոլարի փոխարժեքի արժեզրկմամբ:

2010 թ. երրորդ եռամսյակում գրանցվել է նավթի միջազգային գների եռ/եռ² 3.2 տոկոս նվազում և Լոնդոնում գնանշվող «Բրենթ» տեսակի հում նավթի մեկ բարելի միջին եռամսյակային գինը կազմել է 76.4 ԱՄՆ դոլար, ինչը սակայն նախորդ տարվա նույն եռամսյակի ցուցանիշը գերազանցում է 11.8 տոկոսով:

Եռամսյակի ընթացքում գրանցվել է ինչպես արդյունաբերական, այնպես էլ թանկարժեք մետաղների գների աճ: Լոնդոնի մետաղների բորսայում գնանշվող պղնձի գինը երրորդ եռամսյակում աճելով 3.1 տոկոսով, կազմել է միջինը շուրջ 7279 ԱՄՆ դոլար՝ տոննայի դիմաց (տ/տ³ աճը՝ 24.0%): Չնայած եռամսյակի ընթացքում մոլիբդենի

¹ ՀՀ ԿՔ կողմից մշակված՝ բնականոն գնաճի հաշվարկման մեթոդաբանությունը մանրամասն ներկայացված է «ՀՀ ԿՔ բանբեր» պարբերականում (2008 թ. 1-ին եռամսյակ). նույն պարբերականում հրապարակվում են բնականոն գնաճի ցուցանիշները:

² եռ/եռ – նախորդ եռամսյակի նկատմամբ:

³ տ/տ – նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ:

միջազգային գները միջինում գրանցել են շուրջ 4.5% անկում, սակայն այն մոտ 10.2%-ով գերազանցում է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի միջին ցուցանիշը: Ոսկու միջազգային գները թեև եռամսյակի սկզբին դրսևորել էին որոշակի անկման միտումներ, սակայն սեպտեմբերին, պայմանավորված ԱՄՆ դոլարի արժեզրկմամբ, ինչպես նաև մյուս արտարժույթային ակտիվների (մասնավորապես՝ ճապոնական իենի) փոխարժեքների տատանողականության աճի հետևանքով ֆինանսական շուկաների մասնակիցների և ներդրողների կողմից ոսկու նկատմամբ լրացուցիչ պահանջարկի ձևավորմամբ, կրկին աճ արձանագրեցին: Նման պայմաններում ոսկու միջին եռամսյակային գինը նախորդ եռամսյակի նկատմամբ աճել է 2.7%-ով՝ կազմելով 1228 ԱՄՆ դոլար՝ 1 տրոյական ունցիայի դիմաց (տ/տ աճը կազմել է 27.9%):

Հացահատիկի միջազգային գների շարժը երրորդ եռամսյակում պայմանավորվել է հիմնական արտադրող երկրներում՝ Ռուսաստանում, Եվրոպական տարածաշրջանում և Կանադայում եղանակային անբարենպաստ զարգացումների արդյունքում բերքի սպասվող ծավալների էական կրճատմամբ: Նման պայմաններում նախորդ եռամսյակներում դիտարկվող գնանկումային միջավայրը վերափոխվել է կտրուկ գնաճային: Այսպես՝ Չիկագոյի ապրանքահումքային բորսայում հացահատիկի գները երրորդ եռամսյակի ընթացքում նախորդ եռամսյակի համեմատ ավելացան շուրջ 34.1%-ով՝ միջինում բուշելի դիմաց կազմելով 6.5 ԱՄՆ դոլար (տ/տ աճը կազմել է 14.6%): Բրնձի գինը, պայմանավորված սպասվող բերքի աննախադեպ ծավալներով, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 17.3%-ով՝ մեկ ամերիկյան ցենտների (45.3 կգ) համար կազմելով 11.2 ԱՄՆ դոլար (եռ/եռ նվազումը կազմել է 5.2 տոկոս):

Համաձայն Նյու Յորքի առևտրի խորհրդի հրապարակած շաքարավազի միջազգային գների ինդեքսի՝ շուկայում 2010 թ. երրորդ եռամսյակում գրանցվել է շաքարավազի գների 30.9% աճ, ինչի արդյունքում շաքարավազի միջին եռամսյակային գինը կազմել է 26.5 ԱՄՆ ցենտ՝ ֆունտի դիմաց, ինչը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը գերազանցում է 24.5%-ով:

ԱՄՆ տնտեսության զարգացումների վերաբերյալ վատատեսական սպասումների, ինչպես նաև ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգի կողմից քանակական ընդլայնում կիրառելու վերաբերյալ հայտարարությունների պայմաններում, ֆինանսական շուկաներում եռամսյակի ընթացքում ԱՄՆ դոլարը արժեզրկվեց եվրոյի նկատմամբ շուրջ 1.5%-ով՝ 1 եվրոյի դիմաց կազմելով միջինը 1.29 ԱՄՆ դոլար (ԱՄՆ դոլարը շարունակում է տ/տ մոտ 10.7%-ով արժևորված մնալ եվրոյի նկատմամբ):

2010 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում, պայմանավորված հարկաբյուջետային մասնակի կոնսոլիդացման պարագայում համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի որոշակի դանդաղմամբ, դրամավարկային քաղաքականությունը երկրների մեծամասնությունում հիմնականում պահպանել է ընդլայնողական միջավայրը: Թեև մի շարք զարգացող և զարգացած երկրներ նախընտրեցին բարձրացնել դրամավարկային քաղաքականության տոկոսադրույքները, սակայն առաջատար զարգացած երկրներում (ԱՄՆ, Եվրոգոտի, Ճապոնիա) դիտարկվեց նաև վերադարձ քանակական ընդլայնմանը:

Այսինքն՝ 2010 թ. երրորդ քառորդում ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգը և Եվրոպական Կենտրոնական բանկը պահպանել են դրամավարկային քաղաքականության ցածր տոկոսադրույքները, իսկ ԱՄՆ Դաշնային պահուստային համակարգը հանդես է եկել նաև քանակական ընդլայնմանը վերադառնալու հնարավորությունների վերաբերյալ հայտարարություններով: Հարկ է նշել, որ զարգացող երկրներում դրամավարկային պայմանների կոշտացումները կրել են ինչպես տոկոսադրույքների բարձրացման, այնպես էլ պահուստավորման պահանջների խստացման (Չինաստան, Հնդկաստան, Թուրքիա) և վարկավորման ուղղակի սահմանափակման բնույթ (Չինաստան):

Այսպիսով, երրորդ եռամսյակում հիմնական ապրանքների միջազգային շուկաներում դրսևորվել են կանխատեսվող հնարավոր վատատեսական ռիսկերը, ինչն էլ որոշիչ է մնում ներքին տնտեսությունում գնաճի ձևավորման համար:

Համախառն առաջարկ⁴

2010 թվականի երրորդ եռամսյակում տնտեսական աճի տեմպերը շարունակաբար դանդաղել են, որի պարագայում արձանագրված տնտեսական աճը հունվար - սեպտեմբերին կազմել է ընդամենը տ/տ 2.8%: Վերջինս պայմանավորվել է ինչպես ամբարենպաստ բնակլիմայական պայմանների հետևանքով գյուղատնտեսությունում՝ ՀՆԱ-ում իր տեսակարար կշռով երկրորդ ճյուղում արձանագրված խորը անկմամբ, այնպես էլ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում իրական ՀՆԱ-ի անկման տեմպերի դանդաղմամբ:

Արդյունաբերության ճյուղում արձանագրվել է ավելացված արժեքի 9.8% աճ՝ հիմնականում պայմանավորված մետաղական հանքաքարերի արդյունահանման (32.1%), սննդամթերքի (5.9%), խմիչքների (23.4%), շինանյութերի (17.5%), քիմիական արդյունաբերության (32.9%) և ոսկերչական արտադրատեսակների արտադրության ծավալների (46.5%) աճով, որը ինչպես ներքին, այնպես էլ համաշխարհային տնտեսության վերականգնման պայմաններում արտաքին պահանջարկի աճի արդյունք է:

Թեև էլեկտրաէներգիայի, գազի, գոլորշու և լավորակ օդի մատակարարման արտադրության ենթաճյուղում արձանագրվել է շուրջ 1.9% անկում, սակայն էլեկտրաէներգիայի արտադրության ծավալները բնեղեն արտահայտությամբ ավելացել են տ/տ շուրջ 17.1%-ով, որի արդյունքում զգալիորեն ավելացել են էլեկտրաէներգիայի արտահանման ծավալները:

Շինարարության ճյուղում արձանագրվել է ավելացված արժեքի 5.5% աճ: Ընդ որում, պետական բյուջեի (11.4% աճ), համայնքների միջոցների (48.5%), մարդասիրական օգնության (4.6 անգամ աճ) և կազմակերպությունների միջոցների (42% աճ) հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալների աճը ամբողջությամբ չեզոքացրել են միջազգային վարկերի (24.8% նվազում) և բնակչության միջոցների (51.9% նվազում) հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալների կրճատումները:

Ըստ շինարարության ճյուղային բաշխվածության՝ զգալիորեն ավելացել են գյուղատնտեսության, մշակող արդյունաբերության, տեղեկատվության և կապի, ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության, ինչպես նաև առողջապահության և բնակչության սպասարկման ոլորտներում իրականացված շինարարության ծավալները:

Ծառայությունների ոլորտում ավելացված արժեքը ավելացել է 5.3%-ով, ինչը հիմնականում արդյունք է մեծածախ և մանրածախ առևտրի ծավալների համապատասխանաբար 12.1% և 0.3% աճի: Միևնույն ժամանակ, մատուցված ծառայությունների ծավալը ավելացել է 7.2%-ով, ընդ որում՝ բացառությամբ առողջապահության և բնակչության սոցիալական սպասարկման, մատուցված ծառայությունների ծավալները ավելացել են բոլոր ոլորտներում, իսկ առավել մեծ նպաստում ունեցել են ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության ոլորտում արձանագրված 18.6% աճը, և տեղեկատվության ու կապի ոլորտում գրանցված 3.6% աճը:

Գյուղատնտեսության ավելացված արժեքի անկումը կազմել է տ/տ 17.9%, որը գրեթե ամբողջությամբ արդյունք է բուսաբուծության և անասնապահության ենթաճյուղերում արձանագրված համապատասխանաբար՝ 29.1% և 2.2% նվազումների: Ընդ որում, անասնապահության արտադրության ծավալների անկումը ամբողջությամբ պայմանավորված է սպանդի համար իրացված անասնի և թռչնի, ինչպես նաև կաթի ծավալների՝ համապատասխանաբար 11.2% և 5% նվազումներով, որոնք մասամբ փոխհատուցվել են ձվի արտադրության ծավալների 26.4% աճով: Ինչ վերաբերում է բուսաբուծության արտադրության ծավալների անկմանը, ապա այն հիմնականում արդյունք է անբարենպաստ եղանակային պայմանների: Արդյունքում, ներքին շուկայում գյուղմթերքների նկատմամբ պահանջարկը բավարարվել է հիմնականում քերմոցային և ներկրված գյուղմթերքի հաշվին:

⁴ Տնտեսության ճյուղերի և ենթաճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են ընթացիկ տարվա հունվար - օգոստոս ժամանակահատվածը նախորդ տարվա հունվար - օգոստոսի նկատմամբ:

Աշխատանքի շուկա⁵

Ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, 2010 թվականի երրորդ եռամսյակում միջին անվանական աշխատավարձի աճը կազմել է շուրջ 7%՝ արտահայտելով տնտեսական ակտիվության վերականգնման արդյունքում մասնավոր հատվածում և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի աճը: Հարկ է նշել, որ երրորդ եռամսյակում միջին անվանական աշխատավարձը մասնավոր հատվածում աճել է հիմնականում ի հաշիվ արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերի աշխատավարձերի աճի:

Տնտեսության վերականգնման պայմաններում շարունակել է աճել աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկը, ինչի արդյունքում գործազրկության միջին եռամսյակային մակարդակը նվազել է 0.1 տոկոսային կետով՝ կազմելով 6.9%: Երրորդ եռամսյակում տնտեսական աճի տեմպի դանդաղման հետ մեկտեղ, շուրջ 1%-ով նվազել է նաև արտադրողականությունը:

Նշված զարգացումների արդյունքում միավոր աշխատուժի ծախսերը ավելացել են շուրջ 8%-ով՝ տնտեսությունում առաջացնելով թույլ գնաճային ճնշումներ, որոնք, ըստ գնահատումների, կազմում են 0.5%:

Համախառն պահանջարկ⁶

Ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, 2010 թվականի երրորդ եռամսյակում մասնավոր ծախսումներն իրական արտահայտությամբ ավելացել են շուրջ 4%-ով՝ պայմանավորված ինչպես մասնավոր ներդրումների, այնպես էլ սպառման ոլորտի ծախսերի իրական աճով: Ընդ որում, մասնավոր ներդրումների աճի տեմպերը գերազանցել են մասնավոր սպառման աճի տեմպերը, միաժամանակ, տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղման պայմաններում թուլացել են մասնավոր ծախսումների աճի տեմպերը:

Տնտեսությունում ներքին պահանջարկի աճի տեմպը զիջել է մասնավոր ծախսումների աճի տեմպին՝ ի հաշիվ պետական ծախսումների նվազման, և կազմել մոտ 1%:

Մասնավոր ծախսումների կառուցվածքում մասնավոր ներդրումներն ավելացել են շուրջ 12%-ով՝ պայմանավորված ներքին և արտաքին պահանջարկի շարունակական վերականգնմամբ, արտասահմանից տրանսֆերտների աճով և տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից ապագա տնտեսական իրավիճակի վերաբերյալ լավատեսական սպասումներով: Մասնավոր սպառումն իրական արտահայտությամբ ավելացել է մոտ 1%-ով՝ պայմանավորված բնակչության իրական եկամուտների փոքր-ինչ աճով և սպառողների վստահության վերականգնմամբ: Մասնավոր ներդրումների և սպառման աճը արտացոլում է կազմակերպությունների միջոցների հաշվին իրականացող շինարարության և առևտրի շրջանառության ծավալների աճը⁷:

Վերը նշված զարգացումների մասին են վկայում նաև ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող և հրապարակվող տնտեսական բաղադրյալ ինդեքսները⁸: Այսպես՝ 2010 թվականի երրորդ եռամսյակում սպառողների վստահության ինդեքսն աճել է 2.3%-ով, ընդ որում՝ ընթացիկ պայմանների ինդեքսն աճել է 1.3%-ով, իսկ ապագա պայմանների ինդեքսը՝ 3%-ով: Տնտեսական ակտիվության և գործարար միջավայրի ինդեքսներն աճել են համապատասխանաբար՝ 5.8%-ով և 4.5%-ով: Երրորդ եռամսյակում մեծացել է նաև ձեռնարկությունների կողմից ներդրումներ կատարելու պատրաստակամությունը: Հարկ է նշել, որ վերը ներկայացված ցուցանիշների՝ նախորդ եռամսյակի համեմատ վատացումն արտացոլում է մասնավոր ծախսումների աճի տեմպերի նվազումը՝ կապված տնտեսական աճի դանդաղման հետ:

⁵ Աշխատանքի շուկայի երրորդ եռամսյակի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2010 թ. երկրորդ եռամսյակի և 2010 թ. հուլիս, օգոստոս ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

⁶ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի երրորդ եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը 2010 թվականի երկրորդ եռամսյակի դրությամբ են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատված ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

⁷ Տե՛ս Համախառն առաջարկ հատվածը:

⁸ Տե՛ս http://www.cba.am/CBA_SITE/statistics/complex_index.html?__locale=hy

Զնայած երրորդ եռամսյակի ընթացքում մասնավոր ծախսումներն ավելացել են, սակայն գնաճի վրա դրանք դեռևս զսպող ազդեցություն են ունեցել: Այսպես. ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների՝ մասնավոր իրական ծախսումների գնահատված մակարդակը ցածր է եղել պոտենցիալ մակարդակից 1 - 2%-ով: Դա գնանկումային ճնշումներ է առաջացրել սպառողական շուկայում՝ նվազեցնելով գնաճը 0.4 - 0.6 տոկոսային կետով:

Ընթացիկ հաշիվ

2010 թ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում հիմնական ապրանքատեսակների միջազգային գների աճի և ներքին տնտեսության զարգացումների ներքո ընթացիկ հաշվի պակասուրդի բարձր մակարդակը պահպանվել է: Երրորդ եռամսյակին հատկանշական է եղել արտահանման և ներմուծման աճի տեմպերի բավականաչափ նվազումը: Այսպես՝ երրորդ եռամսյակում, ըստ գնահատումների, արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների արտահանման⁹ տ/տ 18.7% աճ: Ինչ վերաբերում է իրական ծավալներին, ապա գրանցվել է ապրանքների և ծառայությունների տ/տ 6.2% աճ:

Ներքին տնտեսության աճի տեմպերի դանդաղումն արտացոլվել է ներմուծման աճի տեմպերի նվազման վարքագծում: Երրորդ եռամսյակում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծումն¹⁰ աճը, ըստ գնահատումների, կազմել է տ/տ 9.3%: Այդ թվում՝ ապրանքների ներմուծումը տ/տ աճել է 10.6%-ով: Ապրանքների և ծառայությունների իրական ծավալներն ավելացել են տ/տ 1.7%-ով:

Դրամական փոխանցումների վարքագիծը համահունչ է եղել կանխատեսումներին: Այսպես՝ բանկային համակարգով ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների ներհոսքն ավելացել է տ/տ 16.8%-ով, իսկ արտահոսքը՝ տ/տ 6.3%-ով: Արդյունքում՝ ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի տ/տ աճը կազմել է 18.7%:

Համախմբված բյուջե

2010 թվականի երրորդ եռամսյակում համախառն պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցությունը կանխատեսվածի համեմատ ավելի փոքր ընդլայնող է եղել¹¹: Ընդ որում, եկամուտների ազդակը եղել է զսպող, իսկ ծախսերի ազդակը՝ ավելի փոքր ընդլայնող, քան կանխատեսված էր: Արդյունքում՝ հարկաբյուջետային հատվածը, ըստ գնահատումների, համախառն պահանջարկի վրա կանխատեսված 2.1 ընդլայնողի փոխարեն ունեցել է 0.8 ընդլայնող ազդեցություն:

Ամփոփելով նշենք, որ 2010 թվականի երրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային հատվածը համախառն պահանջարկի վրա ունեցել է փոքր ընդլայնող ազդեցություն, որը սակայն մասնավոր ծախսումների ոչ բավարար աճի պայմաններում տնտեսությունում էական գնաճային ճնշումներ չի առաջացրել: Հաշվի առնելով նաև աշխատանքի շուկայի առաջացրած թույլ գնաճային ճնշումները՝ կարելի է փաստել, որ ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայի զուտ ազդեցությունը գնաճի վրա 2010 թվականի երրորդ եռամսյակում եղել է 0.2 - 0.4% միջակայքում:

Փող և վարկ

2010 թվականի երկրորդ եռամսյակում արձանագրված 12-ամսյա գնաճի արագ նվազմանը երրորդ եռամսյակում հաջորդել է գնաճի տեմպերի արագացումը, ինչի

⁹ 2010 թ. հունվար - սեպտեմբերին ապրանքների արտահանման (ՖՕՔ) աճը կազմել է 43.9%: Ծառայությունների արտահանման եռամսյակի ցուցանիշները կանխատեսումներ են:

¹⁰ 2010 թ. հունվար - սեպտեմբերին ապրանքների ներմուծման (ՍԻՖ) աճը կազմել է 19.2%: Ծառայությունների ներմուծման եռամսյակի ցուցանիշները կանխատեսումներ են:

¹¹ Հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա գնահատվում է հարկաբյուջետային ազդակների միջոցով: Ըստ հարկաբյուջետային ազդակների գործող մեթոդաբանության, եկամուտների ազդակի հաշվարկում օգտագործվող ՀՆԱ-ն՝ փաստացի անվանական ՀՆԱ-ն է, ծախսերի ազդակում՝ գնահատված պոտենցիալ ՀՆԱ-ն, իսկ որպես բազիսային տարի ընտրված է 2008 թվականը:

պարագայում այն՝ պայմանավորված գերազանցապես առաջարկի գործոնների ազդեցություններով (ոչ բարենպաստ բնակլիմայական պայմաններում գյուղատնտեսական ապրանքների գների բարձր մակարդակի ձևավորում և պահպանում, հացահատիկի միջազգային շուկաներում գների աճ) սեպտեմբերի վերջին կազմել է 8.6%՝ զգալիորեն գերազանցելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին սահմանը: Սակայն, քանի որ ներքին պահանջարկի վերականգնումը հաջորդող ժամանակահատվածի համար, ըստ ԿԲ գնահատումների, գնաճային ճնշումներ չէր առաջացնում, ավելին, տարեսկզբից դրամավարկային պայմանների խստացումը շարունակում էր մեղմել գնաճային միջավայրը, ԿԲ-ն առավելապես պահպանողական է գտնվել՝ ձեռնպահ մնալով դրամավարկային պայմանների խստացումից: Արդյունքում՝ ԿԲ-ն եռամսյակի ընթացքում անփոփոխ է թողել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի 7.25% մակարդակը:

Այս պարագայում ֆինանսական շուկայի տարբեր հատվածներում շարունակվել են տոկոսադրույքների նվազման միտումները: Ռեպո շուկայում միջին շուկայական տոկոսադրույքը նախորդ եռամսյակի համեմատ երրորդ եռամսյակում նվազել է 3.0 տոկոսային կետով, իսկ միջբանկային ռեպո շուկայում՝ 2.6 տոկոսային կետով: ՊԿՊ առաջնային շուկայում միջին տոկոսադրույքը նվազել է 1.8 տոկոսային կետով: Արժութային շուկայում 1 ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամի եռամսյակային միջին փոխարժեքը նախորդ եռամսյակի միջինի համեմատ արժևորվել է 5.2%-ով, 1 եվրոյի նկատմամբ դրամի փոխարժեքը՝ 3.75%-ով, իսկ 1 ռուբլու նկատմամբ դրամի փոխարժեքը՝ 9.1%-ով:

Իրականացրած դրամավարկային քաղաքականության և ապադոլարայնացման միջոցառումների ներքո, եռամսյակի ընթացքում կրկին արձանագրվել է փողի զանգվածի նկատմամբ դրամային զանգվածի առաջանցիկ աճ՝ համապատասխանաբար 3.0% և 6.5%: Երրորդ եռամսյակում դոլարայնացման մակարդակը նվազել է 4.1%-ով, ինչն արտահայտվել է դրամային ավանդների 12.9% աճով և արտարժույթային ավանդների 1.2%-ով նվազմամբ (բացառելով փոխարժեքի փոփոխությունը՝ ընդամենը 0.5% աճ): Նույնը չի կարելի ասել վարկավորման վերաբերյալ. երրորդ եռամսյակի ընթացքում վարկավորումն ավելացել է 6.5%-ով, ընդ որում, դրամով վարկավորումն ավելացել է ընդամենը 2.4%-ով, իսկ արտարժույթով վարկավորումը՝ 10.3%-ով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ 12.1%-ով):

Արտաքին միջավայր¹²

ԱՄՅ-ի՝ հոկտեմբերին կատարված կանխատեսումների համաձայն, համաշխարհային տնտեսության աճի սպասվող տեմպը 2010 թ. կկազմի 4.8% (0.2%-ային կետով բարձր հուլիսի կանխատեսումից): Դա շուրջ 1.3 տոկոսային կետով բարձր է նախորդ 5 տարիներին արձանագրված միջին ցուցանիշից, թեև դեռևս ցածր է տնտեսական վերելքի (2004 – 2007 թթ.) ժամանակահատվածում դիտարկվող աճի տեմպերից: 2011 թ. համար հուլիսին կանխատեսված 4.3% աճի տեմպը հոկտեմբերի գնահատումներում փոքր-ինչ նվազել է և կազմել 4.2%: Աշխարհի առաջատար և Հայաստանի հիմնական գործընկեր երկրներից, ըստ նոր կանխատեսումների, 2010 թ. համար ավելացել է Եվրոգոտու տնտեսական աճի սպասվող տեմպը՝ 1.7%, մինչդեռ Էականորեն (շուրջ 0.7 տոկոսային կետով) նվազել է ԱՄՆ տնտեսության վերականգնման գնահատականը՝ 2.6%: Ռուսաստանի տնտեսական աճը ևս վերագնահատվել է նվազման ուղղությամբ (0.3 տոկոսային կետով)՝ 4.0%՝ պայմանավորված երաշտի՝ գյուղատնտեսությանը հասցրած վնասով: Միևնույն ժամանակ, ԱՄՆ-ը առավելապես նվազման ռիսկեր է նախանշում 2010 - 2011 թթ. համաշխարհային տնտեսական աճի հեռանկարների առումով: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է ֆինանսական անկայունության ռիսկերի առավել տարածմամբ և համաշխարհային պահանջարկի ներքին և արտաքին վերաբաշխումներին ուղղված հետևողական տնտեսական քաղաքականությունների բացակայությամբ: Հարկ է հավելել նաև, որ անցումային և զարգացող տնտեսություններում առաջիկա տարիներին առկա կլինեն բավականին բարձր գնաճային ճնշումներ. այսպես, ըստ ԱՄՅ գնահատումների՝ զարգացող երկրներում սպասվող գնաճը 2010 թ. կկազմի 6.2%, իսկ 2011 թ.՝ 5.2%:

Միջազգային ապրանքային շուկաներում 2010 - 2011 թթ. գները կպահպանվեն երրորդ եռամսյակի վերջում ձևավորված բարձր մակարդակում: Հիմնական ապրանքների համաշխարհային շուկաներում գնագոյացման գործընթացները կայանաավորվեն ինչպես համաշխարհային տնտեսության և պահանջարկի զարգացումների վերաբերյալ գնահատականների փոփոխությամբ, այնպես էլ ընդհանուր ֆինանսական շուկաների զարգացումներով: Միևնույն ժամանակ, առանձին ապրանքային շուկաներին ներհատուկ զարգացումները կայանաավորեն տվյալ ապրանքների գծով հնարավոր բարձր գնաճային ճնշումների ռիսկերը:

2010 – 2011 թթ. կանխատեսվում է նավթի միջազգային գների սահմանափակ աճ, որը կծեկավորվի 80 - 85 ԱՄՆ դոլարի շրջակայքում: Սա հիմնականում պայմանավորված է համաշխարհային տնտեսության ու հատկապես զարգացող երկրների տնտեսության վերականգնման պարագայում նավթի համաշխարհային պահանջարկի որոշակի աճով, մինչդեռ գների բարձր տեմպերով աճի հետ կապված հիմնական ռիսկերը բխում են առաջարկի գործոններից (ներդրումային ծրագրերի հեռանկարների առումով):

Ակնկալվում է նաև թանկարժեք և արդյունաբերական մետաղների գների չափավոր աճ, ինչն իր հիմնական դրսևորումներն արդեն ստացել է երրորդ եռամսյակի վերջին: Մասնավորապես՝ պղնձի միջազգային գները կտատանվեն 8000 ԱՄՆ դոլարի սահմաններում, իսկ ոսկու գինը կկայունանա չորրորդ եռամսյակի սկզբին ձևավորված 1350 ԱՄՆ դոլարի շուրջ՝ 1 ունցիայի դիմաց:

Ինչ վերաբերում է պարենային ապահովմանը, ապա հացահատիկի շուկայում գները հիմնականում կապահպանվեն պատմականորեն ձևավորված բարձր մակարդակում՝ դրսևորելով չափավոր աճ: Սա պայմանավորված է առաջարկի և պահանջարկի՝ ապագայում սպասվող համադրելի աճով: Այսպես, համաձայն ԱՄՆ Գյուղերպարտամենտի գնահատումների, 2010/2011 տարվա համար սպասվում է մոտ 641 մլն տոննա հացահատիկի բերք (նախորդ՝ 2009/2010 տարում մոտավոր գնահատումներով ստացվել է մոտ 682 մլն տոննա): Կանխատեսվող սպառման՝ շուրջ 663 մլն տոննայի պայմաններում, հացահատիկի համաշխարհային պաշարները նախորդ տարվա նկատմամբ կնվազեն մոտ 22 մլն տոննայով՝ կազմելով 175 մլն տոննա: Արդյունքում հացահատիկի գները 2010 – 2011 թթ. կձևավորվեն 1 բուշելի դիմաց 7.5 - 7.8 ԱՄՆ դոլարի միջակայքում:

¹² Արտաքին միջավայրի կանխատեսումների համար հիմք է ծառայել IMF, World Bank, The Economist, Global Insight, Financial Times, US Department of Agriculture, РосБизнесКонсалтинг և այլ աղբյուրների տեղեկատվությունը:

Մյուս պարենային ապրանքներից՝ շաքարավազի միջազգային գները ևս հիմնականում կորստեր են որոշակի աճի միտումներ ու 2010 – 2011 թթ. կպահպանվեն երրորդ եռամսյակի վերջին ձևավորված բարձր մակարդակում: Սա պայմանավորված է Յնդկաստանում և Բրազիլիայում բերքի արտահանման հետ կապված հիմնախնդիրներով, ինչը հավանաբար խնդիրներ կառաջացնի աճող համաշխարհային պահանջարկի բավարարման տեսանկյունից: Ինչ վերաբերում է բրնձին, ապա չնայած կանխատեսվող ռեկորդային՝ շուրջ 452.5 մլն տոննա բերքին, համաշխարհային մեծ պահանջարկը, ինչպես նաև հիմնական արտադրող երկրներում (հատկապես Յնդկաստանում) եղանակային ոչ նորմալ պայմանների պատճառով բերքի սպասվող ծավալների հնարավոր կրճատումները կպայմանավորեն բրնձի միջազգային գների չափավոր աճ:

Ֆինանսական շուկաներում 2010 թ. երրորդ եռամսյակում, պայմանավորված ԱՄՆ տնտեսության աճի հեռանկարների վատացմամբ, ինչպես նաև Դաշնային պահուստային համակարգի կողմից քանակական ընդլայնման կիրառմանը վերադառնալու հայտարարություններով, ԱՄՆ դոլարը ենթարկվեց արժեզրկման ճնշումների, ինչը բնականաբար դրսևորվեց եվրոպական արժույթի վարքագծում, որին նպաստեցին նաև եվրոգոտու տնտեսության վերականգնման դրական միտումները: Պայմանավորված ԱՄՆ տնտեսության՝ ԵՄ համեմատ ավելի արագ վերականգնումով և ֆինանսական շուկաներում ներդրողների՝ դեպի ապրանքային ակտիվները ուղղվածությամբ, կանխատեսվում է եվրոյի փոխարժեքի որոշակի արժեզրկում:

Համաշխարհային տնտեսության կայուն աճին և վերականգնմանը խոչընդոտող հիմնարար խնդիրները վերաբերում են արտաքին և ներքին հաշվեկշռվածությունների վերափոխմանն ուղղված տնտեսական քաղաքականություններին: Նշված խնդիրների, ինչպես նաև ֆինանսական համակարգի և այլ կառուցվածքային վերակառուցումներին ուղղված քաղաքականությունների նշանակությունը հատկապես կարևորվում է զարգացած երկրներում: Այս շրջանակում առաջնային խնդիրը կշարունակի մնալ հարկաբյուջետային կոնսոլիդացման իրականացումը: Վերջինս ենթադրում է հարկաբյուջետային քաղաքականության կոշտ միջավայրի ձևավորում 2011 թ. ընթացքում, ինչն էլ որոշակիորեն կպայմանավորի տնտեսական վերականգնման տեմպերի դանդաղում: Բնականաբար, տնտեսական աճի դանդաղման և հարկաբյուջետային լծակի կոշտացման պարագայում դրամավարկային քաղաքականությունը հիմնականում կշարունակի ապահովել համեմատաբար մեղմ միջավայր, ինչը կուղեկցվի նաև քաղաքականության ոչ ավանդական գործիքների կիրառությամբ:

Ամփոփելով նշենք, որ համաշխարհային տնտեսության վերականգնման վերաբերյալ սպասումների առկայությամբ ֆինանսական շուկաների զարգացումները կարտացոլվեն հիմնական ապրանքների միջազգային գների վարքագծում, ինչն էլ կշարունակի չափավոր գնաճային ճնշումներ առաջացնել ԴՊ ներքին ապրանքային շուկաներում:

Համախառն առաջարկ

Տնտեսական աճի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված նախորդ եռամսյակի կանխատեսումներում նախանշված տնտեսական աճի վատատեսական ռիսկերի դրսևորմամբ: Արդյունքում՝ 2010 թվականին ակնկալվում է համեմատաբար փոքր՝ շուրջ 2.4 – 2.7%, իսկ 2011 թ. հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում՝ 4 - 5% տնտեսական աճ:

Տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են և կապված են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին գործոնների հետ: Ընդ որում, գերակշռող են աճի ուղղությամբ ռիսկերը՝ պայմանավորված տնտեսության բոլոր ճյուղերում (բացառությամբ արդյունաբերության) կանխատեսված ցուցանիշների աճի ուղղությամբ ռիսկերի դրսևորմամբ:

Արդյունաբերության ճյուղում կանխատեսումները վերանայվել են փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ: Մասնավորապես, շինարարությունում կանխատեսվող աճի տեմպերի դանդաղման հետևանքով՝ նվազեցվել են շինանյութերի արտադրության ավելացված արժեքի իրական աճի ցուցանիշները և, պայմանավորված ինչպես վերոնշյալ գործոնով, այնպես էլ ընթացիկ տարվա չորրորդ եռամսյակում ատոմակայանի աշխատանքների ժամանակավոր դադարեցմամբ, նվազման ուղղությամբ են վերանայվել նաև էներգետիկայի ենթաճյուղի վերաբերյալ կանխատեսումները: Արդյունքում՝ արդյունաբերության ճյուղում ակնկալվում է ավելացված արժեքի 6.5 - 8.5%, իսկ 2011 թվականի առաջին ինն ամիսներին՝ 5 - 7% իրական աճ:

Արդյունաբերության ճյուղից բխող ռիսկերը կանխատեսված ցուցանիշների նվազման ուղղությամբ են և պայմանավորված են համաշխարհային տնտեսության նվազման ուղղությամբ նախանշվող ռիսկերի դրսևորմամբ:

Շինարարության ճյուղում ավելացված արժեքի կանխատեսումները նույնպես վերանայվել են նվազման ուղղությամբ, որի համար հիմք են հանդիսացել երրորդ եռամսյակում ճյուղում արձանագրված ավելացված արժեքի՝ ակնկալվածից ցածր աճը, ինչպես նաև ճյուղում գործունեություն ծավալող ձեռնարկությունների սպասումների որոշակի վատթարացումը¹³: Ընդ որում, բնակչության միջոցների հաշվին իրականացվող շինարարության ծավալների էական փոփոխություններ չեն ակնկալվում:

Արդյունքում՝ 2010 թվականին շինարարությունում ակնկալվում է ավելացված արժեքի 0.5 - 2.5%, իսկ 2011 թվականի առաջին ինն ամիսներին՝ 1.5 - 3.5% իրական աճ:

Ծառայությունների ճյուղում ևս կանխատեսումները ճշգրտվել են փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված ներքին պահանջարկի կանխատեսումների վերանայմամբ, ինչը կանդրադառնա ինչպես առևտրաշրջանառության ծավալների, այնպես էլ մատուցված այլ ծառայությունների ծավալների վրա:

Արդյունքում՝ 2010 թվականին ծառայությունների ավելացված արժեքի իրական աճը կանխատեսվում է 4.5 - 6.5%-ի սահմաններում, իսկ 2011 թվականի առաջին ինն ամիսներին՝ 2.5 - 4. %:

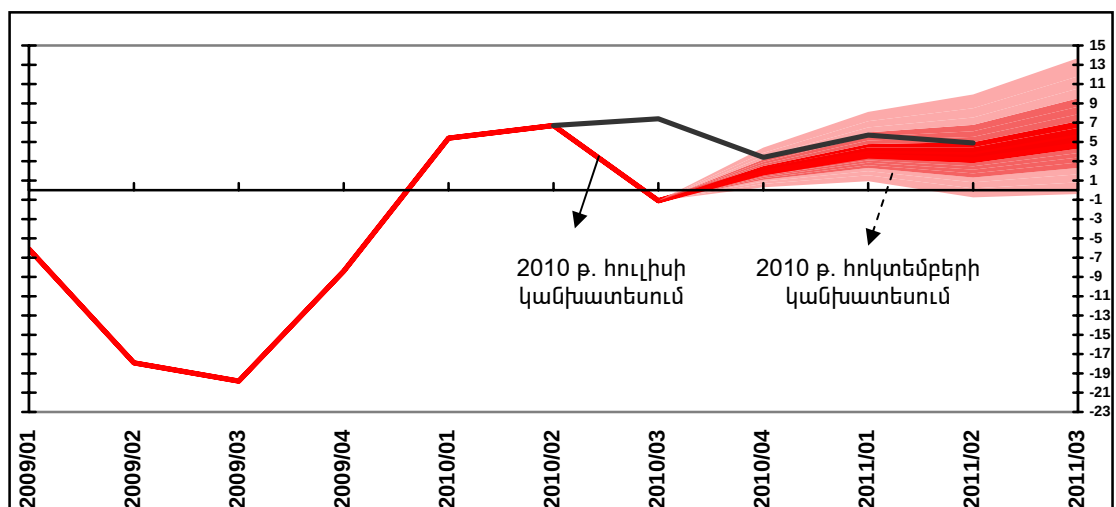
Շինարարության և ծառայությունների ճյուղերում առկա են աճի ավելի բարձր տեմպերի արձանագրման ռիսկեր՝ հիմնականում կապված նախատեսվող ներդրումային խոշորածավալ ծրագրերի իրականացման արագության հետ:

Գյուղատնտեսության ճյուղի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ՝ պայմանավորված գարնանացանի կրճատման, բերքահավաքի հետաձգման և բանջարեղենի ցանքատարածությունների կրճատման հետևանքով ճյուղում արձանագրված խորը անկմամբ: Ընդ որում, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ գյուղատնտեսության կեսը կազմող բուսաբուծության բերքը կախված է առավելապես բնակիչմայական պայմաններից, գյուղատնտեսության աճի կանխատեսման ժամանակ ընտրվել է ամենաբիչ ռիսկային տարբերակը:

Արդյունքում՝ 2010 թվականին ակնկալվում է գյուղատնտեսության ավելացված արժեքի 13 - 16% իրական անկում, մինչդեռ 2011 թվականի առաջին ինն ամիսներին ակնկալվում է աճի տեմպերի վերականգնում՝ 7 - 9%-ով:

Այնուհանդերձ, այստեղ առկա ռիսկերը կանխատեսված ցուցանիշի աճի ուղղությամբ են՝ կապված ցորենի ցանքատարածությունների ընդլայնման, «Գյուղական կարողությունների ստեղծման» ծրագրի շրջանակներում իրականացվելիք ներդրումներով և հաջորդ տարվա ընթացքում «Զվարթնոց» օդանավակայանին հարակից տարածքում թարմ մթերքների արտահանման ազատ տնտեսական գոտու գործարկմամբ:

ՀՆԱ իրական աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում (եռամսյակը՝ նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ)



¹³ Տե՛ս http://www.cba.am/CBA_SITE/statistics/complex_index.html?__locale=hy

Տնտեսական աճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում

Տնտեսական աճի միջակայքը	Տնտեսական աճի՝ տվյալ միջակայքում գտնվելու հավանականություն			
	2010 թ. IV եռ.	2011 թ. I եռ.	2011 թ. II եռ.	2011 թ. III եռ.
< 1%	6.34%	2.85%	9.97%	6.68%
1 - 4%	55.00%	34.61%	31.08%	20.25%
4 - 7%	31.12%	41.75%	31.00%	27.37%
7 - 10%	6.90%	17.32%	17.99%	22.50%
10 - 14%	0.64%	3.35%	7.40%	15.90%
14% <	0.01%	0.10%	0.96%	5.38%

Աշխատանքի շուկա¹⁴

Պայմանավորված տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղմամբ՝ աշխատուժի պահանջարկի 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակի և 2011 թվականի հունվար - սեպտեմբեր ժամանակահատվածի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ, ըստ որի՝ կանխատեսվող ժամանակահատվածում սպասվում է անվանական աշխատավարձերի ավելի ցածր և գործազրկության մակարդակի ավելի բարձր մակարդակ՝ նախորդ կանխատեսումների համեմատ:

Մասնավորապես՝ չորրորդ եռամսյակում ակնկալվում է տնտեսության միջին անվանական աշխատավարձերի մոտ 7.5% աճ՝ պայմանավորված մասնավոր հատվածում տարեսկզբից նկատվող արտադրողականության շարունակական աճով և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի չափավոր աճով: Այս պարագայում 2010 թվականի միջին անվանական աշխատավարձերի աճը կկազմի մոտ 7%:

2011 թվականի առաջին ինն ամիսների ընթացքում միջին անվանական աշխատավարձերի աճի տեմպը կդրսևորի արագացման միտում նախորդ տարվա ընթացքում արձանագրված նույն ցուցանիշի համեմատ՝ կազմելով մոտ 9%: Նշված ժամանակահատվածում միջին աշխատավարձերի աճի տեմպի արագացման վրա նշանակալի ազդեցություն կունենա տնտեսությունում գործազուրկների թվաքանակի կրճատումը:

Զնայած սպասվող տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղմանը, չորրորդ եռամսյակում կշարունակի աճել աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկը ի հաշիվ արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերում թողարկման ծավալների աճի, որի արդյունքում տնտեսությունում կնվազի գործազուրկների թվաքանակը: Այս պայմաններում պաշտոնապես գրանցված գործազրկության միջին մակարդակը չորրորդ եռամսյակում փոքրինչ կնվազի նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ՝ կազմելով 6.8%:

2011 թվականի հունվար - սեպտեմբեր ժամանակահատվածում գործազրկության միջին մակարդակը կկազմի 6.7%՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազելով 0.4 տոկոսային կետով:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում, 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակում անվանական աշխատավարձերի աճի տեմպը կգերազանցի արտադրողականության աճի տեմպը՝ հանգեցնելով միավոր աշխատուժի ծախսերի մոտ 6% աճի, ինչի հետևանքով տնտեսությունում կնկատվեն թույլ գնաճային ճնշումներ՝ 0.4%-ի չափով:

Ինչ վերաբերում է 2011 թ. հունվար - սեպտեմբեր ժամանակահատվածին, ապա նշենք, որ արտադրողականության աճի համեմատ միջին անվանական աշխատավարձի ավելի արագ աճը կհանգեցնի միավոր աշխատուժի ծախսերի մոտ 5% աճի, ինչի արդյունքում տնտեսությունում առաջացած գնաճային ճնշումները կկազմեն մոտ 0.3%:

¹⁴ Աշխատանքի շուկայի 2010 - 2011 թվականների տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2010 թվականի երկրորդ եռամսյակի և 2010 թվականի հուլիս, օգոստոս ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթադրվում են երկրայացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Մասնավոր հատվածի ծախսումներ

Մասնավոր հատվածի ծախսումների՝ 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակի և 2011 թվականի առաջին ինն ամիսների կանխատեսումները փոքր-ինչ վերանայվել են նվազման ուղղությամբ, որի համար հիմք է հանդիսացել տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղումը:

Ըստ վերանայված գնահատումների՝ 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակում ակնկալվում է մասնավոր ծախսումների մոտ 5% աճ՝ պայմանավորված ինչպես մասնավոր սպառման, այնպես էլ մասնավոր ներդրումների աճով: Ընդ որում, մասնավոր ներդրումները կավելանան մոտ 10%-ով՝ արտահայտելով տնտեսավարող սուբյեկտների դրական սպասումները¹⁶, արտասահմանից տրանսֆերտների աճը և արտաքին պահանջարկի կայուն վերականգնումը: Մասնավոր սպառման աճը չորրորդ եռամսյակի ընթացքում կկազմի մոտ 3%՝ պայմանավորված մասնավոր տնօրինվող եկամուտների որոշակի աճով և սպառողների վստահության վերականգնմամբ: Վերը նշված զարգացումների պայմաններում, մասնավոր սպառման և ներդրումների 2010 թվականի աճի տեմպերի ցուցանիշները կկազմեն համապատասխանաբար 3.5% և 9.5%:

2011 թվականի առաջին ինն ամիսների ընթացքում համաշխարհային և ներքին տնտեսության դանդաղ աճի պահպանման պայմաններում մասնավոր ծախսումները կշարունակեն չափավոր աճ ապահովել: Ընդ որում, մասնավոր ներդրումների աճը կկազմի մոտ 11%՝ արտահայտելով 2010 թվականին սկսված ներդրումային գործընթացի շարունակականությունը և տնտեսությունում տեղի ունեցող կառուցվածքային փոփոխությունները, մասնավորապես՝ արդյունաբերության և ծառայությունների ճյուղերի առաջանցիկ աճը տնտեսության մյուս ճյուղերի համեմատ: Ինչ վերաբերում է մասնավոր սպառմանը, ապա վերջինս կավելանա 3.6%-ով՝ պայմանավորված տնօրինվող եկամուտների աճով՝ ի հաշիվ արտասահմանից դրամական փոխանցումների և ՀՆԱ-ի իրական աճի:

Մասնավոր ծախսումների դանդաղ աճի արդյունքում, 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակից մինչև 2011 թվականի երրորդ եռամսյակն ընկած ժամանակահատվածում աստիճանաբար կնվազի մասնավոր ծախսումների և դրանց պոտենցիալ մակարդակի միջև ձևավորված ճեղքվածքը, որն առաջացել էր 2009 թվականին ճգնաժամի հետևանքով: Հարկ է նշել, որ 2011 թվականի երրորդ եռամսյակում մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքը, չնայած նվազմանը, դեռևս կմնա բացասական: Վերը նշված զարգացումների արդյունքում 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակում մասնավոր ծախսումները 1 - 2%-ով ցածր կլինեն պոտենցիալ մակարդակից՝ 0.3 - 0.6% գնանկումային ճնշումներ առաջացնելով սպառողական շուկայում: Ինչ վերաբերում է 2011 թվականի առաջին ինն ամիսներին, ապա այս ընթացքում մասնավոր ծախսումները ցածր կլինեն պոտենցիալ մակարդակից 0 - 1%-ով՝ տնտեսությունում ստեղծելով գնանկումային ճնշումներ 0 - 0.3%-ի չափով:

Ընթացիկ հաշիվ

Համաշխարհային տնտեսության վերականգնման տեմպերի շարունակման և ներքին տնտեսության աճի տեմպերի դանդաղման պայմաններում վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի տարրերի կանխատեսումներում որոշակի ճշգրտումներ են կատարվել:

2010 թ. երրորդ եռամսյակին բնորոշ է եղել արտահանման և ներմուծման աճի տեմպերի բավականաչափ նվազումը, ինչը կշարունակվի չորրորդ եռամսյակում ևս՝ առա-

¹⁵ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի 2010 - 2011 թվականների ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը 2010 թվականի երկրորդ եռամսյակի դրությամբ են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատականները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

¹⁶ Տնտեսավարող սուբյեկտների՝ ապագա տնտեսական իրավիճակի վերաբերյալ լավատեսական սպասումների և սպառողների վստահության մասին են վկայում ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող տնտեսական բաղադրյալ ինդեքսները: Տե՛ս http://www.cba.am/CBA_SITE/statistics/complex_index.html?__locale=hy

վելապես դրսևորվելով ներմուծման մասով: Այսպես՝ չորրորդ եռամսյակի կանխատեսումները ներառյալ, 2010 թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման դոլարային աճը կկազմի մոտ 27%, իսկ իրական ծավալները, առաջին կիսամյակում արձանագրված բարձր աճի պարագայում, 2010թ. կգտնվեն 7%-ի շրջակայքում:

Ըստ չորրորդ եռամսյակի կանխատեսման նվազման ուղղությամբ ճշգրտման արդյունքների՝ 2010 թ. ապրանքների և ծառայությունների դոլարային ներմուծման աճը կգտնվի նախկինում ակնկալվող 12 - 15% միջակայքի ստորին հատվածում: Դա կայանաավորվի ներքին տնտեսության աճի տեմպերի դանդաղմամբ: 2010 թ. ավարտին ապրանքների և ծառայությունների իրական ծավալների աճը կանխատեսվել է մինչև 3.0%-ի սահմաններում (նախորդ կանխատեսման համաձայն՝ աճը ակնկալվում էր 6 - 8% միջակայքում):

Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների աճը 2010 թ. վերջին կապահավի նախորդ կանխատեսման շրջանակներում և կկազմի 10 - 15%: Դա հիմնականում կայանաավորվի Ռուսաստանի տնտեսության զարգացումներով:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում 2010 թ. ավարտին ակնկալվում է, որ ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՅՆԱ ցուցանիշը ցածր կգտնվի 15%-ից՝ որոշակիորեն բարելավվելով նախորդ տարվա 16.2%-ի համեմատ:

2011 թ. կանխատեսումներում էական փոփոխություններ չեն կատարվել, արտահանման և ներմուծման ցուցանիշները փոքր-ինչ ճշգրտվել են նվազման ուղղությամբ: Այսպես՝ ակնկալվում է ապրանքների և ծառայությունների դոլարային արտահանման 5 - 7% աճ և իրական ծավալների աճ՝ 3 - 5% միջակայքում: Վերջինս հիմնականում կայանաավորվի համաշխարհային և ներքին տնտեսության շարունակվող դրական զարգացումներով:

Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման դոլարային աճը կգտնվի 3 - 5% միջակայքում, իսկ 2011 թ. ընթացքում ակնկալվում է իրական ծավալների նվազում՝ առավելապես 2011 թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում: Սա հիմնականում պայմանավորված կլինի բյուջեի պակասուրդի կրճատմամբ, ինչպես նաև տնտեսավարող սուբյեկտների բյուջետային սահմանափակման պայմաններում ներմուծման գների աճով:

Ակնկալվում է, որ 2011 թ. ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների աճը կգտնվի 9 - 13% միջակայքում, ինչը հիմնականում կայանաավորվի Ռուսաստանի տնտեսության զարգացումներով: ԱՄՆ ճշգրտված կանխատեսումների համաձայն՝ Ռուսաստանի տնտեսական աճի ցուցանիշը 2011 թ. կկազմի 4.3%, ինչը բարձր է նախկին կանխատեսումներից:

Այս զարգացումների արդյունքում արդեն իսկ ակնկալվում է, որ ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՅՆԱ ցուցանիշը 2011 թ. ավելի արագ կբարելավվի և տարվա արդյունքում կգտնվի 11.5 - 13.5% միջակայքում:

Համախմբված բյուջե¹⁷

Հարկաբյուջետային հատվածի ինը ամիսների զարգացումների և պետական բյուջեի տարեկան ճշտված ծրագրի ապահովման պարագայում տարվա արդյունքում հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա կունենա ավելի փոքր՝ մոտ 2.5 տոկոսային կետ ընդլայնող ազդեցություն: Հարկ է նշել, որ 2010 թվականին իրականացվող հարկաբյուջետային քաղաքականությունը նախորդ տարի իրականացված ներքին պահանջարկի խթանմանն ուղղված ընդլայնող քաղաքականության շարունակությունն էր, սակայն գնաճային միջավայրի չեզոքացման ընդհանուր քաղաքականության ներքո եռամսյակների ընթացքում այն դրսևորվեց աստիճանական ավելի պակաս ընդլայնող ազդեցություններով: Վերջինս պայմանավորված էր պետական բյուջեի եկամուտների գերակատարումներով և ծախսերի որոշակի տնտեսումներով: Դեռևս տարեսկզբից դրսևորված՝ տնտեսության վերականգնման միտումները դրական նախադրյալ հանդիսացան ծրագրվածի նկատմամբ հարկերի ավելի հավաքագրումներին, որն էլ ուղեկցվելով ծախսերի ծրագրված ցուցանիշի նկատմամբ որոշ տնտեսումներով, նպաստեց նաև բյուջեի պակասուրդի կրճատմանը:

¹⁷ Հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցության գնահատումը կատարվել է 2010 թվականի պետական հատվածի ցուցանիշների նախնական ճշտված ծրագրի հիման վրա:

Ինչ վերաբերում է 2011 թվականին, ապա ամբողջական պահանջարկի վրա հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցության գնահատումը կատարվել է «ՀՀ 2011 թվականի պետական բյուջեի մասին» օրենքի նախագծի ցուցանիշների հիման վրա, ըստ որի նախատեսված է հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի 0.2 տոկոսային կետով աճ, իսկ ծախսերի մասով՝ 2010 թվականի համար գնահատվածի համեմատ մոտ 7.0 տոկոսով աճ: Արդյունքում 2011 թվականին կնվազի նաև պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը:

12-ամսյա կտրվածքով, համախառն պահանջարկի և, հետևաբար՝ գնաճի վրա, ակնկալվում է հարկաբյուջետային քաղաքականության փոքր¹⁸ 1 տոկոսային կետ ընդլայնող ազդեցություն, որը հիմնականում պայմանավորված կլինի ծախսերի ընդլայնող ազդեցությամբ:

Ամփոփելով նշենք, որ 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակում հարկաբյուջետային հատվածը կունենա փոքր ընդլայնող ազդեցություն համախառն պահանջարկի վրա, որը սակայն մասնավոր ծախսումների հետևանքով առաջացած գնանկումային միջավայրի պայմաններում տնտեսությունում գնաճային ճնշումները չի առաջացնի: Հաշվի առնելով նաև աշխատանքի շուկայի թույլ գնաճային ճնշումները՝ կարելի է փաստել, որ ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայի զուտ ազդեցությունը գնաճի վրա 2010 թվականի չորրորդ եռամսյակում կլինի 0.3 - 0.6% միջակայքում:

2011 թվականի առաջին ինն ամիսների ընթացքում հարկաբյուջետային հատվածը կշարունակի թույլ ընդլայնող ազդեցություն ունենալ ներքին պահանջարկի վրա, որը մասնավոր ծախսումների ցածր մակարդակի պահպանման պայմաններում էական գնաճային ճնշումներ չի առաջացնի սպառողական շուկայում: Հաշվի առնելով նաև աշխատանքի շուկայի թույլ գնաճային ճնշումները՝ կարելի է փաստել, որ ներքին պահանջարկի և աշխատանքի շուկայի զուտ ազդեցությունը գնաճի վրա կլինի 0.2 - 0.5%:

Փող և վարկ

Հաշվի առնելով տնտեսության զարգացման ներկա հեռանկարները, գնաճային միջավայրի ձևավորման վրա առաջարկի գործոնների գերակա ազդեցության փաստը և ԿԲ գնահատականները, որ կանխատեսվող ժամանակային հորիզոնի վերջում գնաճը կգտնվի նպատակային միջակայքում՝ առաջիկա 12-ամսյա ժամանակահատվածի համար գերադասելի է դրամավարկային քաղաքականության պահպանողական բնույթը:

Այս համատեքստում 2010թ. սեպտեմբերին հաջորդող 12-ամսյա ժամանակահատվածում դրամավարկային ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում ընկած են նախորդ եռամսյակի արդյունքներով ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը, հաջորդ մեկ տարվա կտրվածքով կանխատեսված մակրոտնտեսական զարգացումները և այդ ժամանակահատվածի համար նախատեսված հարկաբյուջետային քաղաքականության սցենարը: Հաշվի առնելով նաև ապադրարայնացման միջոցառումների հնարավոր ազդեցությունները՝ առաջիկա 12-ամսյա ժամանակահատվածի համար կանխատեսվել է փողի զանգվածի նկատմամբ դրամային զանգվածի առաջանցիկ աճ: Փողի և դրամային զանգվածների աճը կանխատեսվել է համապատասխանաբար 15.4% և 17.2%՝ փողի բազայի 8.9% աճի պարագայում: Ակնկալվում է նաև տնտեսության դոլարայնացման հետագա նվազում, ինչի արդյունքում կդիտվի արտարժույթային նկատմամբ դրամային ավանդների առաջանցիկ աճ՝ համապատասխանաբար 23.6% և 13.1%:

Հաջորդող 12-ամսյա ժամանակահատվածում կպահպանվի նաև ֆինանսական համակարգի կողմից տնտեսության վարկավորման ուղղվածությունը՝ առավելապես փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացման ծրագրերի իրագործում և հիփոթե-

¹⁸ 2011 թվականի հարկաբյուջետային ազդակը հաշվարկվել է 2010 թվականին սպասվող ցուցանիշների նկատմամբ՝ պայմանավորված տնտեսության վերականգնմամբ և հարկաբյուջետային քաղաքականության ոչ առանձնակի բնույթով:

քային շուկայի աշխուժացմանն ուղղված միջոցների տրամադրում: Արդյունքում՝ տնտեսության վարկավորման ցուցանիշը կաճի տ/տ շուրջ 11%-ով:

Դրամավարկային հատվածում հնարավոր ռիսկերն առնչվում են դրամի նկատմամբ ավելի բարձր պահանջարկին՝ կապված ԿԲ և Կառավարության համատեղ ապադրությանացման միջոցառումների, ինչպես նաև ՀՆԱ-ի՝ կանխատեսվածից ավելի բարձր աճի դրսևորման հետ:

ԳՆԱԾԻ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՄԱՎԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՆԽԱՏԵՍՎՈՂ 12-ԱՄՍՅԱ ժԱՄԱՆԱԿԱՅԱՏՎԱԾՈՒՄ

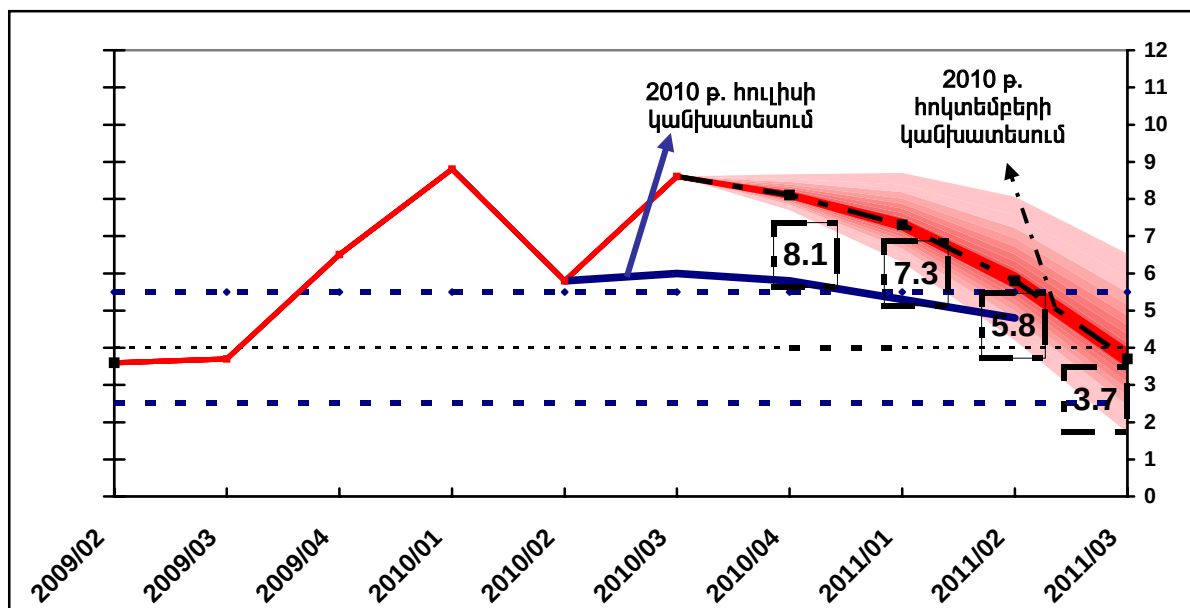
ՀՀ ԿԲ-ում կիրառվող եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի միջոցով գնաճի և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունների կանխատեսումներն իրականացվել են՝ հիմք ընդունելով 2010 թ. երրորդ եռամսյակում ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական պայմանները: Մասնավորապես, գնահատվել է, որ առկա գնաճային միջավայրը գերազանցապես երրորդ եռամսյակում դրսևորված առաջարկի ցնցումների ազդեցության արդյունք է, իսկ տարվա առաջին կեսին իրականացված դրամավարկային պայմանների աստիճանական խստացումը և համախառն պահանջարկի դանդաղ վերականգնումը շարունակում են մեղմել գնաճային միջավայրը:

Վերոնշյալ մակրոտնտեսական նախնական պայմանների ներքո իրականացված կանխատեսումների համաձայն՝ սպասվում են գնաճի հետագա վարքագիծը պայմանավորող հետևյալ մակրոտնտեսական զարգացումները: Ակնկալվում է, որ համախառն պահանջարկը կանխատեսվող հորիզոնում կշարունակի վերականգնվել, սակայն տնտեսական աճի դեռևս դանդաղ տեմպերի պայմաններում ՀՆԱ-ն կպահպանվի իր հավասարակշիռ մակարդակից ավելի ցածր մակարդակում: Միաժամանակ, ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքի առկայությունը, ներմուծման նկատմամբ արտահանման առաջանցիկ աճի տեմպերը, պետբյուջեի պակասուրդի կրճատումը և կապիտալ ներհոսքի արագացումը կնպաստեն ընթացիկ հաշվի պակասուրդի ավելի արագ տեմպերով կրճատմանը: Վերոնշյալ մակրոտնտեսական միջավայրի պայմաններում սպասվում է, որ 12-ամսյա գնաճը կշարունակի աստիճանաբար նվազել, իսկ հաջորդ տարվա երկրորդ կեսից, առաջարկի ցնցումների ազդեցության վերջնական մարման արդյունքում, այն կձևավորվի նպատակային միջակայքում:

Գնաճի և գնաճային միջավայրի փոփոխության նմանատիպ ուղղությունների մասին են վկայում նաև առանձին ապրանքախմբերով գնաճի մոդելի միջոցով ստացված արդյունքները: Այսպես, տոկոսադրույքների անփոփոխ մակարդակի վարկածի պայմաններում, տարեվերջին գնաճը կանխատեսվում է 8.1%, իսկ 2011 թվականի երրորդ եռամսյակի ավարտին՝ տ/տ 3.7%:

Միաժամանակ, կանխատեսվող հորիզոնում առկա են գնաճի՝ կանխատեսված արժեքից շեղման ինչպես աճի, այնպես էլ նվազման ուղղությամբ ռիսկեր: Ընդ որում, աճի ուղղությամբ ռիսկերը գերակշռող են և կապված են հետևյալ զարգացումների հետ: Նախ, զարգացած երկրների խթանող մակրոտնտեսական քաղաքականությունների, ինչպես նաև զարգացող երկրների տնտեսությունների ավելի արագ տեմպերով վերականգնման արդյունքում հնարավոր է հումքային և պարենային ապրանքների՝ կանխատեսվածից բարձր միջազգային գների ձևավորում: Երկրորդ, ներքին պահանջարկի ավելի արագ տեմպերով վերականգնումը, ինչպես նաև կարգավորվող գների հնարավոր փոփոխությունը և ակցիզահարկի ու ծխախոտի հաստատագրված վճարները հարկման ընդհանուր համակարգով փոխարինելու օրենսդրական փոփոխությունը կարող են առաջացնել ներքին գնաճային ճնշումներ: Միևնույն ժամանակ, գյուղատնտեսության ոլորտի զարգացման համար ներկայումս ձևավորված բարենպաստ գնային միջավայրում կանխատեսվածի համեմատ գյուղատնտեսության ճյուղի առաջանցիկ աճի տեմպերի ազդեցությամբ կարող են դրսևորվել գնաճի նվազման ուղղությամբ ռիսկեր:

**Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկ
(12-ամսյա)**



Գնաճի կանխատեսման հավանականությունների բաշխում

Գնաճի միջակայքը	Գնաճի՝ տվյալ միջակայքում ընկնելու հավանականություն	
	2010 թ. IV եռ.	2011 թ. III եռ.
< 3.0%	0.00%	23.36%
3.0 - 4.0%	0.00%	26.21%
4.0 - 5.5%	0.00%	33.23%
5.5 - 7.5%	0.55%	15.64%
7.5 - 9.5%	99.44%	1.52%
9.5% <	0.00%	0.04%

Հաշվի առնելով գնաճի կանխատեսվող զարգացումները՝ համաձայն որոնց գնաճը կանխատեսվող հորիզոնի վերջում ձևավորվելու է նպատակային միջակայքի սահմաններում, առավել հիմնավորված է դրամավարկային քաղաքականության պահպանողական բնույթը: Սակայն, կախված գնահատված ռիսկերի դրսևորումներից, չի բացառվում քաղաքականության տոկոսադրույքի ճշգրտումը:

